

Major pěch. Josef Tureček:

Obranné postavení na svahu přivráceném a odvráceném.

I.

Ve „Vojenských Rozhledech“ čís. 2/1935 byla otištěna úvaha npor. děl. J. Bernase o obranném postavení na přivráceném svahu. Autor zdůrazňuje jeho výhody proti svahu odvrácenému a konečný závěr vyznívá v tom smyslu, aby obranné postavení bylo budováno na přivráceném svahu vždy, kdykoli se k tomu naskytne vhodný terén.

Obranné postavení na přivráceném svahu není jistě žádnou novinkou; bylo ho částečně používáno již ve světové válce a po ní bylo o něm jistě při velitelských cvičeních na plánu často uvažováno.

Francouzský Cvičební řád pro pěchotu z r. 1929 praví, že pásmo hlavního odporu „umísťuje se často na přivráceném svahu, aby palebné prostředky byly zastřeny před přímým pozorováním nepřítele“. Náš předpis P-I-2 pak o něm uvádí v čl. 256: „Má být skryto, a proto bude někdy výhodné umístit je na přivráceném svahu, mohou-li zbraně ze zadních pásem působit do hlavní palebné přehrady“.

Vraťme se nyní do minulosti a dejme si otázku, zda a kolikrát jsme nařídili nebo kolikrát nám bylo nařízeno zaujmout obranné postavení s hlavním pásmem odporu na přivráceném svahu při cvičeních s vojskem? Myslím, že bychom to spočítali velmi snadno.

Zdá se tedy, že je zde určitý rozpor mezi literou předpisů a cvičeními na plánu na jedné a cvičeními s vojskem v terénu na druhé straně. Proč? Kde je toho příčina? Proč velitelé, horující pro přivrácený svah při cvičeních na plánu, vyhýbají se mu tím okamžikem, jakmile přijdou s jednotkami do terénu?

Uvedu zde několik okolností, které by snad mohly přispět k objasnění těchto rozporů mezi teorií a praktickým provedením.

a) V obraně je především zdůrazněn prvek palby. Cvičební řád říká, že pěchota v obraně „zastavuje útok nepřítele především palbou“. Palba má být hustá a hluboká.

Z toho lze odvodit, že menší hustota palby má být vyvážena její hloubkou. A tu jsme u jádra věci.

U postavení na přivráceném svahu nedosahujeme zpravidla téže hloubky palebné přehrady jako na svahu odvráceném. Je tedy jaksi přirozené, že odvrácený svah je po té stránce daleko přitažlivější. Kromě toho nám vzniká na přivráceném svahu větší počet hluchých prostorů, poněvadž již sebe menší vyvýšenina jakéhokoli druhu kryje cíle, které jsou za ní. Je-li postavení na svahu odvráceném, zmenšuje se tato nevýhoda potud, pokud aspoň část palebné přehrady je na svahu přivráceném anebo v údolí.

Menší hloubka palebné přehrady a snad i potřeba snížit počet hluchých prostorů vede nutně k zasazení většího počtu jednotek v pásmu hlavního odporu; to je jistě značná nevýhoda, protože zejména při obraně na široké frontě (s níž třeba u nás počítat), nebude nikdy nadbytek potřebných jednotek.

b) Dále třeba brát v úvahu otázku vytyčení předního okraje pásma hlavního odporu.

Víme ze zkušenosti, že obranné postavení bývá často zaujímáno narychlo, i když ne vždy přímo pod tlakem nepřítele. Lhůta k provedení nebývá a nebude zpravidla delší než jeden den. Je ve vlastním zájmu obránce, aby úprava terénu, opevňovací práce a zastírání byly aspoň zhruba ukončeny dříve, než dojde k zjednání dotyku. Některé z těchto prací vyžadují však delší doby a lze je často provádět jen mimo dotyk, zejména tehdy, dovoluje-li terén zjednání dotyku na nejkratší vzdálenost. Je tedy samozřejmé, že bude snahou obránce, aby byly opevňovací práce započaty co nejdříve. Dříve však nelze začít, dokud nebude pásmo hlavního odporu vytyčeno.

Každý velitel snadno odhadne, že na svahu odvráceném najde spíše potřebný výstřel, ne-li na samém svahu, jistě do údolí anebo na protější svah přivrácený. Naproti tomu nelze nikdy s jistotou odhadnout, zda tento výstřel najdeme z postavení, které má být zaujato na svahu přivráceném. Přijdeme-li do terénu, zjistíme, že zpravidla bývá na svahu přivráceném výstřel a výhled jen nepatrný, zejména v létě, kdy terén je pokryt porostem, a že si vytyčení předního okraje pásma hlavního odporu vyžádá daleko více času na svahu přivráceném nežli na svahu odvráceném.

Z toho plyne, že velitel, který chce mít (a jistě oprávněně) obranné postavení vybudováno co nejdříve, zvolí vždy raději pro jeho přední okraj svah odvrácený.

c) Cvičební řád P-I-2 v čl. 720 uvádí: „Stanoviště velitele roty je určeno velitelem praporu, a to přibližně ve středu sestavy roty, tak, aby velitel roty mohl svůj úsek anebo jeho nejdůležitější část dobře přehlednout. Není-li to možné, umístí velitel roty svého pozorovatele na pomocné pozorovatelné, s nímž je sám ve styku zrakem“. Podle čl. 715 má rota, brání-li hlavní postavení v pásmu odporu, „obyčejně čtyři vedle sebe, při čemž může bránit úsek široký až 750 m.“

Dovedeme si zajisté představit potíže, které jsou s danou podmínkou přehlednosti úseku pro velitele roty na svahu přivráceném spojeny. Nemůže po většině pozorovat ani vyrazení nepřítele k útoku, o střežení pro-

storu hlavní palebné přehrady ani nemluvě. Jak může potom nařizovat ve vhodné chvíli provedení protiútoků (podporu protiútoků nařízeného velitelem praporu), anebo dávat podle průběhu boje nové úkoly těžkým kulometům a doprovodným zbraním, jejichž hlavním úkolem je podpora jeho úseku? (Viz P-I-2, čl. 722.)

Je přirozené, že velitel roty i velitel praporu chtějí ze své pozorovatelné vidět co největší část svých úseků. Pozorovatelné na přivráceném svahu budou tomuto požadavku sotva vyhovovat.

II.

Vraťme se nyní k článku p. nadporučíka Bernase, a to nejprve k jeho závěru. V něm jsou uvedeny různé výhody postavení na přivráceném svahu za předpokladu těchto terénních podmínek:

1. Možnost výhledu z vlastních dělostřeleckých pozorovatelů na odvrácený svah před hlavním postavením.

2. Nemožnost výhledu nepřitele do našeho postavení.

3. Dostatečná délka svahu pro nutnou hloubku palebné přehrady a umístění pásma hlavního odporu.

4. Možnost vést toto pásmo na frontě co možná nejširší. Není-li to možné, umístit je na svahu přivráceném aspoň po částech.

5. Možnost vést střední a záchytné pásmo tak, aby těžké kulometry mohly přestřelovat přední okraj hlavního postavení a působit do hlavní palebné přehrady.

Podrobně-li všechny tyto podmínky teoretické úvaze, můžeme být s nimi na první pohled úplně spokojeni. Skutečnost však vypadá docela jinak než náčrty na papíře.

Již první podmínka sama o sobě bývá splněna ve skutečnosti velmi zřídka, ba řekl bych výjimečně. Celkem jsem toho názoru, že bychom terén, jak ho načrtl npor. Bernas v svém článku (str. 163, obr. 1), těžko hledali v prostoru hodně rozsáhlém, a troufal bych si říci, že by divise, postupující anebo ustupující v naznačeném směru na př. v pásmu 15 km širokém a do hloubky 100 km, našla sotva obranné postavení, které by plně vyhovovalo všem výše uvedeným podmínkám. (Jedna z nich bude zpravidla vylučovat druhou.) Npor. Bernas tak mimoděk postavil myšlenku využití přivrácených svahů pro obranu mimo rámec praktického využití, ač sám je jejím zastáncem.

Dříve než přistoupíme k dalším úvahám, musíme si uvědomit:

1. Hlavní palebná přehrada při obranném postavení na přivráceném svahu může být položena jen na tento svah.

2. Hlavní palebná přehrada obranného postavení na odvráceném svahu může být položena buď jen na svah odvrácený, anebo zčásti též do údolí (do roviny) pod ním anebo i na protější svah přivrácený.

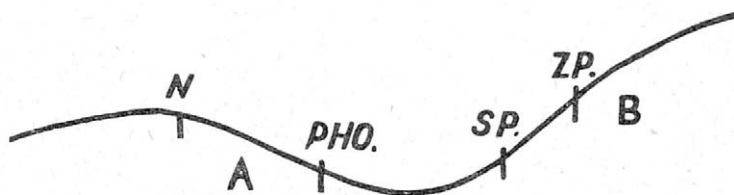
Npor. Bernas navrhuje, aby pro případ obranného postavení na přivráceném svahu bylo zřizováno „předsunuté pásmo těžkých kulometů dalekých paleb mezi pásmem předních stráží a pásmem hlavního odporu“.

Nevím, zda je toto řešení nutné, poněvadž touž úlohu mohou splnit těžké kulometry přidělené předním strážím. Přední stráž s těžkými kulomety by měly též úkol odporu a všechny jednotky vysunuté před pásmo odporu by tak byly v příslušném úseku podřízeny jednomu veliteli. Předsunutí polních stráží na velkou vzdálenost (tak, jak je snad v článku

předvídáno), by vyžadovalo k této úloze větších počtů, což by se mohlo stát jen na újmu jednotek v hlavním obranném postavení. Nezapomínejme, že při použití útočné vozby je úloha předních stráží daleko choulostivější a že přední stráž musí být podporována jednotkami z hlavního postavení, zejména dělostřelectvem.

K výhodám přivráceného svahu počítá autor článku možnost klamání nepřítele o prostoru vlastního pásma hlavního odporu, jeho skrytí před nepřátelským pozorováním, nepřesnost dělové palby a její rozptyl a nemožnost vhodného umístění nepřátelské palebné základny.

Některé z těchto výhod však mohou být splněny jen tehdy, podaří-li se nám zamezit nepříteli přístup na vojenský hřbet (k přednímu okraji hlavní palebné přehrady) a znemožnit mu tak pozorování našeho postavení. Jaké máme k tomu prostředky? Až k terénnímu hřbetu můžeme působit z hlavního postavení proti nepříteli na odvráceném svahu jen palbou dělostřelectva, doprovodných zbraní a nepřímou palbou těžkých kulometů. Všechny tyto palby dohromady však na daný úkol nestačí, poněvadž to jsou palby více méně nepozorované a tedy málo účinné; dělostřelectva a doprovodných zbraní bude poměrně málo, rozptyl na odvráceném svahu může být dosti veliký a nepřímou palbu těžkých kulometů bude sotva možno přizpůsobit tvaru odvráceného svahu, aby bylo dosaženo její větší účinnosti. Dokonce mohou nastat případy, kdy vzhledem k překážce (hřbet) nebude možno nepřímou palbu těžkých kulometů na odvrácený svah vůbec umístit.

Legenda:

PHO. — pásmo hlavního odporu,

ZP. — záchytné pásmo,

SP. — střední pásmo,

N. — nepřítel.

Obr. 1.

Vysunout tedy jednotlivé slabší prvky až k výhledu nebude podle mého názoru pro nepřítele příliš nesnadný úkol a tím bude pro něho zjednaní dotyku s hlavním pásmem odporu uskutečněno. Předsunuté jednotky se zakopají a příští noci — anebo podle potřeby ještě během dne — budou moci být na dosažené čáře v připravených okopech umístěny těžké kulomety a pozorovatelný, a to s výhledem a výstřelem nejen na pásmo hlavního odporu, ale na celé hlavní postavení.

Uvážíme-li pak, že nepřítel bude potřebovat k provedení útoku větší zásobu dělových nábojů, jejichž přísun podle způsobnosti a počtu cest bude vyžadovat určitého času, bude ještě před útokem jeho dělová palba jistě včas a dostatečně připravena.

Jakou podporu bude mít nepřátelská pěchota při útoku?

Podpora dělostřelectva na přední okraj obranného postavení nebude snad tak vydatná pro větší rozptyl. Oč je tento rozptyl větší při střelbě na svah A než na svah B (viz obr. 1), nelze všeobecně určit. Bude to zá-

viset na sklonu obou svahů a na dálce palby. Čím bude tento sklon menší, tím více se bude blížit rozptyl rozptylu normálnímu.

V daném případě musíme připustit, že po této stránce je pásmo hlavního odporu na přivráceném svahu ve výhodě proti pásmu odporu na svahu odvráceném.

Vezměme nyní v úvahu další podporu pěchoty — doprovodné zbraně se strmou drahou střely. Zde již nemá svah na rozptyl takřka žádného vlivu a v daném případě může jich nepřítel s velkou výhodou použít při útoku k umlčovací palbě na pásmo hlavního odporu. Uvážíme-li, že jedna četa moderních doprovodných zbraní může nahradit na menší vzdálenosti (do 2—3 km) celou baterii lehkých děl, nesmí být jejich umlčovací schopnost nijak přehlížena. Nesmíme rovněž zapomínat, že nepřítel může též soustředit na úseky, kde obránce je na přivráceném svahu, všechny doprovodné zbraně jednotek záložních, po případě i jednotek sousedních a nahradit jimi plně podporu, kterou by nemohlo poskytnouti dělostřelectvo. Po této stránce nemá tedy přivrácený svah pro pásmo hlavního odporu touž výhodu, jako měl ještě ve světové válce, kdy doprovodné zbraně se strmou drahou střely nebyly tak početné a nedosahovaly výkonu (co se týká přesnosti, dostřelu a rychlosti palby) doprovodných zbraní nynějších.

Podpora těžkých kulometů se může projevit prostřelováním na pásmo hlavního odporu a přestřelováním na pásmo střední a záchytné. Se zřetelem k tomu, že obránce může na útočníka vydatněji působit palbou teprve při vstupu na přední okraj hlavní palebné přehrady a že tato přehrada bývá zpravidla méně hluboká, je i tato palba pro útočníka silnou podporou, uvážíme-li, že zejména palba na pásmo hlavního odporu je řízena na nejkratší a tudíž velmi účinnou dálku.

Výhoda podpory záleží též v tom, že palba může být přenášena beze změny palebného postavení do celé hloubky obranného postavení. Při obranném postavení na odvráceném svahu, kdy záchytné pásmo je obvykle již za hřbetem, skryto před útočnickovým pozorováním, musí být palebná základna pro útok na záchytné pásmo přemísťována.

Legenda:

A = východiště útoku,

B + C = hlavní palebná přehrada,

DE = prostor, v němž jsou těžké kulomety určeny k dalekým palbám.

Obr. 2.

A nyní několik poznámek, které se týkají možnosti obránce.

Proti možné námitce, že při obsazení hlavního pásma odporu na přivráceném svahu není možno pozorovat a postřelovat útočníka na větší dálku, poukazuje autor na své řešení předsunutého pásma těžkých kulometů pro daleké palby. Tím však není tato námitka nikterak vyvrácena, neboť předsunuté těžké kulomety mohou jen zpomalit postup nepřítele, nebo-li přesněji vyjádřeno, ztížit nepřátelským předvojům zjednání dotyku s hlavním postavením. V určitém okamžiku musí však ustoupit, aby

včas mohly zaujmout vykázané palebné postavení někde za pásmem hlavního odporu, odkud (podle obr. 1) mohou působit přímou a pozorovanou palbou nejvýše do prostoru hlavní palebné přehrady.

Všimněme si naproti tomu náčrtu čís. 2 (obránné postavení na odvráceném svahu). Kde bude východiště útoku? Pravděpodobně v bodě A, který poskytuje útočníku poslední kryt, za nímž může k útoku určené jednotky uspořádat.

Kdežto předsunuté kulometry dalekých paleb zpomalují, jak už bylo řečeno, jen předvoje, obranné postavení na odvráceném svahu působí svými kulometry dalekých paleb (palby před vnější okraj palebné přehrady) přímo na hlavní útočné síly protivníkovy a uvádí je v nepořádek ještě dříve, než vstoupí do hlavní palebné přehrady. A v tom je právě jejich veliký význam i přednost.

Umístí-li snad útočník proti očekávání své východiště blíže předního okraje naší hlavní palebné přehrady, jistě se tento výkon neobejde bez vážných pro něho ztrát a kulometry dalekých paleb mohou působit kromě toho ve větší hloubce i při útoku samém na útočnickou zálohu.

Nadporučík Bernas se vyjadřuje v svém článku v tom smyslu, jako by těžké kulometry, určené při postavení na odvráceném svahu k dalekým palbám, byly vyřaděny z boje útočnickovým dělostřelectvem ještě před spuštěním hlavní palebné přehrady. K tomu však je třeba, aby postavení těchto kulometů bylo předem zjištěno a aby se dělostřelectvo na ně zastřílelo. To však vyžaduje často mnoho času, zejména tehdy, jde-li o palbu šikmou, kdy postavení těžkých kulometů může být proti čelnímu pozorování zastřeno tak, že se nedá vůbec nebo jen velmi těžko zjistit. Dříve než dělostřelectvo vážně zasáhne, bude úloha daleké palby skončena a kulometry mohou zaujmout nová postavení, aby plnily své další úkoly.

K tomu třeba ještě podotknout, že při obranném postavení na odvráceném svahu mohou být kulometry dalekých paleb umístěny dále vzadu za hřbetem a střelbou ze skrytu plnit svou úlohu zrovna tak dobře, aniž při tom jsou vydány útočnickovu pozorování a tím i jeho palbě.

Jaká vznikne situace, usadí-li se útočník na hřebenu před předním okrajem hlavní palebné přehrady?

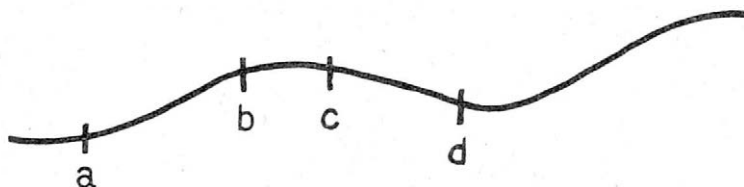
Nadporučík Bernas omlouvá skutečnost, že útočník vidí tak do našeho postavení tím, že stejně může naše postavení pozorovat i tehdy, jsme-li na svahu odvráceném. S tím ovšem nelze úplně souhlasit, a to z těchto důvodů: Bráníme-li se na svahu odvráceném, bývá zpravidla záchytné pásmo za hřbetem a ne-li, táhne se hřbet poměrně blízko za ním. Útočník může tudíž pozorovat jen část obranného postavení, nebo při nejmenším nemůže pozorovat pohyby záloh a činnost přímo za ním. Rovněž zásobování jednotek, ať už střelivem, opevňovacím a zastíracím materiálem a p., bude najisto snadnější než v prvním případě, což je jistě veliká výhoda. O tom se však zmíním ještě později.

Nadporučík Bernas přiznává, „že není přípustné, aby nepřítel trvale dominoval“, „že je nežádoucí, aby nepřítel i po setmění měl hřbet a odvrácený svah obsazen“ a chce tuto nevýhodu odstranit protiútokem buď ještě za dne anebo po setmění.

Dříve než přistoupíme k úvahám o provedení takového protiútku, všimněme si, jaká bude pravděpodobná situace (viz obr. 3).

Nepřátelské předvoje (podle potřeby zesílené a snad i za podpory tanků) zmocní se útokem čáry v „b“, obsazené vlastními předními strážemi

(nebo předsunutými kulomety dalekých paleb, jak je o nich zmínka výše). Se zřetelem k tomu, že tyto přední stráže budou podporovány jen slabě vlastním dělostřelectvem (snad jeden oddíl pro jeden pluk, t. j. 1 oddíl na frontě 3—4 km), nedá se o úspěchu tohoto útoku pochybovat. Je také přirozené, že se útočník nezastaví v „b“, nýbrž podle zásady „výhled a výstřel“ bude se snažit dosáhnout čáry v „c“. Bránit mu v tom může zase jen dělostřelectvo a kulomety dalekých paleb ze středního a záchytného pásma. Těchto kulometů je poměrně málo, aby mohly postup zastavit. I když se to někde podaří, tedy ne všude, a to prostě proto, že tyto kulomety nestačí k vytvoření palebné přehrady na celé frontě, a to jednak se zřetelem k její šířce, jednak se zřetelem k hluchým prostorům, jichž je tím více, čím méně kulometů je k dispozici.

Obr. 3.

Nezabráníme tedy nikterak nepřátelským jednotkám, které mají za úkol zjednat dotyk, aby se dostaly až do bodu „c“, neboť teprve zde je dotyk zjedнан, teprve zde začíná naše „souvislá palebná přehrada“, teprve zde jim hustota palby napoví, že jsou před pásmem hlavního odporu.

Že by se nepřítel vzdal snadno této dosažené čáry, na to nelze ani pomyslit. Je to čára výhledu a výstřelu, čára zjednaného dotyku, čára pozorovatelů a budoucí palebné základny. Představme si, že bychom byli na straně útočníka. Kdo z nás by nekladl hlavní důraz na to, aby této čáře se zřetelem k další činnosti bylo nejen dosaženo, ale aby byla i udržena?

Aby se útočník na dosažené čáře udržel, musí se chránit jednak proti účinkům palby, jednak učinit opatření, aby nebyl obráncem v protiútku odražen. Musí se tedy zakopat a organisovat obranu, t. j. vytvořit před dosaženou čarou palebnou přehradu. Tato povinnost je předepsána jistě bojovými předpisy všech armád a nelze od ní upustit. Zastavené jednotky musí být připraveny k obraně v celé své hloubce a ve všech sledech.

Chce-li nás tedy nadporučík Bernas přesvědčit v svém článku o zduaru našeho protiútku tvrzením, že je „veden proti nepříteli, který se na svém svahu obranně vůbec neorganisoval“, odporuje to hlavním zásadám všech bojových předpisů.

A nyní se vraťme k provedení vzpomenutého protiútku. Předně si dejme otázku, do jaké hloubky má být proveden, neboť je jisto, že tato hloubka musí být nějak ohraničena. Říká-li autor v svém článku, že je nežádoucí, aby nepřítel i po setmění měl hřbet a odvrácený svah obsazen, a chce-li se obránce této pro sebe nevýhodné situace zbavit protiútokem, je třeba tomu rozumět tak, že protiútok musí být veden až k zadnímu konci odvráceného svahu, t. j. as do čáry probíhající bodem „a“, poněvadž jen tak lze nepříteli z odvráceného svahu vypudit. Hloubka útoku by tedy závisela jednak na hloubce palebné přehrady (d—c), jed-

nak na šířce hřbetu a na délce odvráceného svahu (a—b). Otázku, jak velké jednotky by bylo k provedení takového útoku potřebí, přenecháváme k úvaze čtenářům.

Které jednotky by měly protiútok provést? Použit k tomu jednotek hlavního pásma odporu by bylo velmi nebezpečné, ačkoliv by jen ony mohly podle mého názoru provést protiútok s určitým překvapením a dosáhnout tedy úspěchu. Což však, jestliže se protiútok nezdaří a nepřítel vnikne zároveň s ustupujícími jednotkami do našeho postavení?

Jednotky záchytného anebo středního pásma (bylo-li střední pásmo zřízeno) musily by vést protiútok z příliš velké vzdálenosti, takže úspěch by byl velmi problematický.

Je známo, že protiútok může vést k úspěchu jen tehdy, je-li proveden ve vhodný okamžik a náhle, t. j. s překvapením a proti útočníkovi, jehož morálka a soudržnost byly palbou předem dostatečně porušeny. V našem případě však nelze předpokládat, že by tyto podmínky byly splněny. Vždyť ani bojový sled jeho předvojů nemusil projít naší hlavní palebnou překradou, aby se umístil na čáře, ze které ho chceme protiútokem zapudit.

Nemusíme se však ani zabývat podrobnostmi a můžeme říci, že protiútok, tak jak jej navrhuje v svém článku nadporučík Bernas, nemá žádoucího účelu a může být pro vlastní obranné postavení nebezpečný.

Je třeba promyslet celou akci až do konce. Podaří-li se protiútok, co můžeme učinit? Nic jiného, nežli ponechat na dosažené čáře přední stráž, které však může nepřítel vrhnout každým okamžikem zpět a vytvořit tak snad už během 2 hodin situaci, které jsme se chtěli protiútokem zbavit. Co potom? Znova podniknout protiútok?

A což, jestliže se protiútok nezdaří a začne-li po jeho zastavení útočit nepřítel? V době, kdy vlastní postavení je oslabeno a jednotky určené k protiútku jsou před předním jeho okrajem a snad v nejtěsnějším dotyku s nepřítelem, kterýžto dotyk nelze nijak přerušit?

Vidíme, že vzniká tak situace dosti nebezpečná, kdy takřka všechny zbraně hlavního postavení jsou odsouzeny k nečinnosti a nepřítel může vniknout do našeho postavení zároveň s jednotkami, které se zúčastnily protiútku a byly donuceny k ústupu.

Protiútok, který má vypudit nepřítele vniknuvšího do hlavního postavení anebo do předsunutého ohniska odporu (tvořícího součást hlavního postavení), může býti velmi často plně oprávněn.

Protiútok, vedený jednotkami v obraně k dobytí prostoru, který není součástí hlavního postavení a který jsme před tím více méně dobrovolně opustili, odporuje všem bojovým zásadám a nemá k němu nikdy dojít.

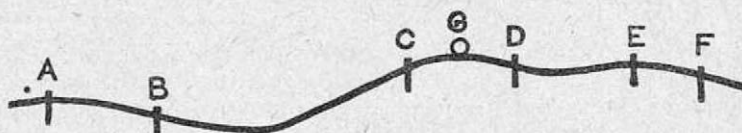
III.

Podívejme se nyní alespoň zhruba na obranné postavení na svahu odvráceném a všimněme si jeho výhod proti postavení na svahu přivráceném. Při tom mějme na zřeteli obě řešení, jak jsou uvedena na obr. 4 a 5, a srovnajme je s obr. 6, na němž je znázorněno obranné postavení na svahu přivráceném.

Pozorování.

1. Pozorování útočnickovo. V prvním a druhém případě vidí nepřítel dobře hlavní pásmo obranného postavení, nevidí však pásmo zá-

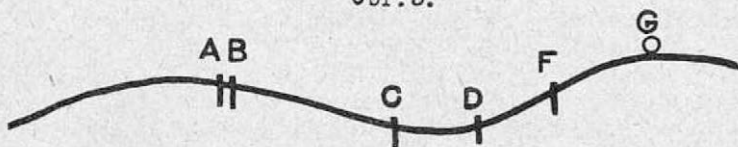
chytné. Je v tom pro útočníka velká nevýhoda; záleží v tom, že nemůže z pozemních pozorovatelů řídit na toto pásmo palbu dělostřelectva a útočící jednotky jsou nuceny po dobytí pásma hlavního odporu vyčkat, až budou přemístěny pozorovatelní a zřízeno spojení, anebo útočit dále bez podpory dělostřelectva. Tím je velmi usnadněn protiútok obránce ze záchytného pásma; může být dobře připraven, jednotky k němu určené se mohou shromáždit a zvolit si pro východiště k protiútku nejvýhodnější prostor. Protiútok sám může být podporován vlastním dělostřelectvem a tanky, které rovněž nemohou být útočnickovým dělostřelectvem ničeny, poněvadž toto dělostřelectvo může stříleti toliko na znamení do určitého prostoru, bez vlastního pozorování. Útočící jednotky mají k odražení protiútku jen vlastní prostředky, mezi nimiž bude však pravděpodobně jen nedostatečný počet těžkých kulometů, neboť většina jich bude v té době ještě v původní palebné základně anebo se bude přemísťovat. Podle okolností může protiútok vyrazit na nejkratší vzdálenost, což zaručuje především jeho úspěšné provedení.

Obr. 4.

Obr. 5.

Obr. 6.

Legenda:

A = pozorovatelný a palebná základna útočníka

B = přední okraj palebné přehrady

C = přední okraj pásma hlavního odporu

D = zadní " " " "

E = záchytné pásmo, obsazené menším počtem jednotek

F = jednotky určené v čas potřeby k protiútku anebo k obsazení zadního pásma

G = vlastní pozorovatelný (nejzazší bod).

V třetím případě mu působí pozorování pásma hlavního odporu určité obtíže; záchytné pásmo je však již na svahu odvráceném (se stanoviska obránce) a je pozorováno takřka za týchž podmínek jako v prvních dvou případech. Špatné pozorování pásma hlavního odporu zde však nemusí býti pravidlem. Stačí, jsou-li v prostoru nějaké vyvýšené objekty (osada, les), v kterých útočník zřídí dobře zastřešené pozorovatelní, a pozorovací

podmínky budou pak pro něho zcela uspokojivé. Jinak by mělo toto pozorování přibližně tytéž nevýhody jako pozorování v úplné rovině.

Nevýhoda tohoto pozorování je však plně vyvážena tím, že je pozorováno celé záchytné pásmo a poměrně hluboký prostor za ním. Výhody, které měl obránce při protiútocích, při zásobování a podobně v prvním a druhém případě, mizejí a všechno to musí být naopak prováděno za podmínek co nejneprůznivějších.

2. **Pozorování obráncovo.** V prvním a druhém případě mohou být pozorovatelný dělostřelectva, doprovodných zbraní a všech velitelství umístěny tak, že skýtají daleký výhled a umožňují zároveň co nejtěsnější spojení mezi veliteli pěchoty, dělostřelectva i doprovodných zbraní. Tím je zajištěno dobré pozorování celého bojiště, usnadněno řízení boje a nutná součinnost mezi jednotlivými zbraněmi.

V třetím případě se dá dobře umístit palba na záchytné pásmo a na pozorovatelný velitelů praporů prvního sledu musí být hodně předsunuty, kdežto pozorovatelný dělostřelectva a doprovodných zbraní musí nutně zůstat více vzadu, aby získaly výhled alespoň na hřbet před pásmem hlavního odporu. Pozorování velitelů praporů a rot prvního sledu bude nevýhodné a dá se předpokládat, že budou moci střežit jen malou část palebné přehrady svých úseků.

Palba.

1. Palba útočnickova.

a) **Palba dělostřelectva.** V prvním a druhém případě může být dělová palba dobře řízena na pásmo hlavního odporu, na pásmo záchytné však snad jen podle pozorování letectva.

V třetím případě se dá dobře umístit palbu na záchytné pásmo a naopak bude obtížnější postřelovat pásmo hlavního odporu, a to jednak se zřetelem k rozptylu, jednak se zřetelem k nesnadnému pozorování.

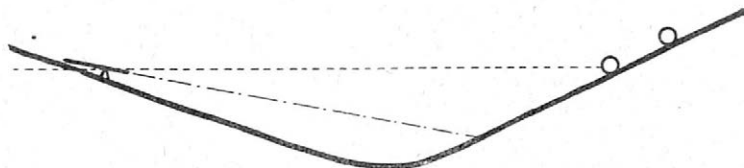
Při útoku na postavení na svahu přivráceném může být pěchota podporována nepřetržitě v celé hloubce, kdežto při útoku na odvrácený svah bude nutno po dobytí hlavního pásma přemístit pozorovatelný. To má velký vliv na pohyby záloh, provedení protiútoků, zásobování i na spojení.

b) **Palba doprovodných zbraní.** Při útoku na odvrácený svah bude třeba k postřelu záchytného pásma přemístit během útoku pozorovatelný, podle okolností i palebná postavení. Při útoku na přivrácený svah budou moci působit doprovodné zbraně do celého pásma, při čemž otázka rozptylu nemá takřka vůbec významu, poněvadž jde o zbraně s velmi strmou drahou střely. Jinak jsou výhody a nevýhody odvráceného anebo přivráceného svahu pro útočníka tytéž, jak uvedeno u dělostřelectva.

c) **Palba kulometů.** Při útoku na odvrácený svah mohou působit těžké kulomety přestřelováním vlastních jednotek na pásmo hlavního odporu (vyjma palby na těžké kulomety, které mohou působit do hlavní palebné přehrady ze skrytu), což je najisto velká výhoda, zejména tehdy, jsou-li obráncovy kulomety umístěny v prostých zákopech. Jsou-li naopak umístěny v jednoduchých úkrytech, je jejich umlčovací účinek — zejména při větších vzdálenostech — daleko menší. Hloubka bezpečnostního pásma závisí na svahu terénu a na dálece palby. Přítmou a pozorovanou palbou mohou působit jen do pásma hlavního odporu, zadní pásmo je kryto. Při útoku třeba palebnou základnu po dobytí hlavního pásma odporu přemístit.

Při útoku na přivrácený svah mohou těžké kulomety působit do celé hloubky obranného postavení přímou a pozorovanou palbou, a to na záchytné pásmo též přestřelováním vlastních jednotek, na pásmo hlavního odporu jen palbou z čelního sledu nebo prostřelováním. Se zřetelem k tomu, že palba prostřelováním bude vedena na nejkratší vzdálenost (blízkost palebné základny od předních hranic pásma), má velkou umlčovací schopnost a jistě větší význam, než se jí přikládá.

Vzájemná podpora útočících družstev je při útoku na odvrácený svah dosti obtížná, poněvadž střelba z lehkého kulometu z přivráceného svahu na svah odvrácený je pro sklon velmi nesnadná (viz obr. 7) a někdy je třeba nejprve palebné stanoviště upravit, aby palba byla vůbec umožněna.

Legenda: ○ = cíle, na něž je palba bez úpravy palebného postavení velmi nesnadná.

Obr. 7.

2. Palba obráncova.

a) Palba dělostřelctva. Při obranném postavení na odvráceném svahu může dělostřelctvo působit na útočníka obvykle daleko předtím, než vstoupí do hlavní palebné přehrady. Palba může být řízena podle požadavků pěchoty, protože dělostřelecké i pěchotní pozorovatelný a SV. nejsou od sebe příliš vzdáleny. Na přivráceném svahu obě tyto výhody nebývají splněny. Na odvráceném svahu je sice větší rozptyl, pokud je palba řízena na vlastní svah, ale zdá se, že tato nevýhoda je vyvážena postřelováním útočníka na hlubším prostoru a že je možno rozkládat pozorovanou palbou jeho útok ještě dříve, než vstoupí do hlavní palebné přehrady.

Vyrazí-li útočník na postavení na přivráceném svahu s překvapením, může se snadno stát, že dělostřelctvo nebude moci se zřetelem k blízkému východišti k útoku a vzhledem na bezpečnostní vzdálenost vůbec zasáhnout. Vůbec možno tvrdit, že zásah dělostřelctva, kterého je v obraně poměrně málo (široké úseky praporů a pluků) bude při obranném postavení na přivráceném svahu nedostatečný.

b) Palba doprovodných zbraní. Palba doprovodných zbraní u obránce odpovídá palbě dělostřelctva, s tím však rozdílem, že strmou drahou střely je odstraněn rozptyl na přivráceném svahu.

c) Palba kulometů. V postavení na odvráceném svahu je možno zahájit přímou palbu na velké vzdálenosti a rušit tak útok protivníka i jeho záloh. Přenášení palby na cíle nejnebezpečnější je velmi snadné, zejména tehdy, kdy útočník je ještě na přivráceném svahu nebo v údolí, poněvadž cíle je dobře vidět.

Naproti tomu kulomety v postavení na přivráceném svahu mohou působit nejdále k předním okrajům hlavní palebné přehrady. Umístění palby na střední vzdálenosti, t. j. přibližně na odvrácený svah za přední

okraje palebné přehrady (viz obr. 3, prostor a—b) bývá někdy nemožné vzhledem k vysoké hřbetní překážce a k polohovému úhlu kulometu a cíle.

Na odvráceném svahu mohou být kulometry (ne však vždy) vydány umlčovací palbě útočníka. Tomu dá se zabránit pečlivým zastřením jejich postavení anebo použitím palby ze skrytu, která může být zrovna tak účinná jako palba přímá, při čemž umlčovací palba dělostřelectva je proti nim celkem neúčinná.

Cíle.

Je-li obranné postavení na odvráceném svahu, poskytuje útočník viditelné cíle i v terénu s polními plodinami, aspoň pokud je na přivráceném svahu a v údolí. Z obranného postavení na přivráceném svahu není často v takovém terénu cíle dobře vidět a palba musí být řízena spíše jen na prostor než na cíl. V druhém případě se vyskytuje také daleko více hluchých prostorů a krytů, jež jsou pro útočníka značnou výhodou.

Použití tanků.

1. U útočníka: Na přivráceném svahu je použití tanků k útoku velmi výhodné, poněvadž východiště může být pro ně zvoleno takřka v samé blízkosti předních okrajů palebné přehrady; tím lze dosáhnout snadno překvapení a tanky mohou se dostat (též se zřetelem k malé hloubce postřelovaného pásma) do pásma hlavního odporu s nejmenšími ztrátami. Na použití pohyblivé zálohy protitankových zbraní se nedá pro nedostatek času a skrytého přesunu počítat.

Je-li obranné postavení na svahu odvráceném, musí tanky projít poměrně daleko hlubší terén v palbě protitankových zbraní i dělostřelectva. Ke ztrátám způsobeným touto palbou se připojí ztráty, které s sebou přináší delší přesun: zaboření anebo zvrácení v neschůdných místech, vysazení motoru a p. Přírodní překážky se vyskytují též daleko častěji před obranným postavením na svahu odvráceném (v údolí) nežli na svahu přivráceném. A poněvadž tyto překážky (které mohou útočnickovy tanky zdržet v postupu anebo nutit je k použití několika málo přechodů) mohou být udržovány pod palbou protitankových zbraní, mají pro obránce velkou důležitost.

2. U obránce. Je nesporné, že tanky mohou být výborným prostředkem k podpoře protiútoků; jsou s to obrátit na ústup nejen útočnickovu pěchotu, ale i jeho tanky. K tomu ovšem je třeba, aby mohly proti útočníkovi vyrazit s překvapením a na nejkratší vzdálenost. Tuto podmínku mohou splnit zpravidla jen obranná postavení, umístěná na svahu odvráceném, za jehož hřbetem mohou být tanky výhodně ukryty.

Ža tímto hřbetem a ve skrytu může vyšší velitel rychle přesunout též svou zálohu protitankových zbraní na ohrožená místa a zasáhnout tak značně v prospěch obrany.

Zásobování a odsuny.

Zásobování a odsuny všech druhů budou v postavení na přivráceném svahu velmi nesnadné od okamžiku, kdy se nepřítel usadí na hřbetě před ním. Ani spojovací zákopy nás neuchrání na mnohých místech před zákeřnou palbou protivníka. Vezmeme-li pak v úvahu, že tyto spojovací zákopy bude třeba vybudovat nejen v celé hloubce obranného postavení, ale na mnohých místech až ke hřbetu za obranným postavením (svah za

námi se zřetelem k protivníkovi neposkytuje žádných krytů), dospějeme k závěru, že budou mnohokrát delší než zákopy střelecké. Kdo je vybuduje a kolik času bude k tomu potřebovat? A obsadí-li nepřítel hřebet ještě před jejich vybudováním? Jakým způsobem budou potom prováděny odsuny raněných a nemocných a jak bude pásmo hlavního odporu zásobováno potravinami, střelivem, náradím, zastíracím a opevňovacím materiálem. Bude přece třeba dřeva na úkryty, na vyztužení zákopů, bude nutno dopravit kupředu kolíky na drátěné překážky, ostnatý drát a miny k zřízení minových polí proti útočné vozbě. A na konec: je vůbec možno stavět drátěné překážky a klást minová pole ve vzdálenosti nějakých 300 m od předního okraje protivníkovy postavení, který nadto vysune snad v noci kupředu ještě polní stráž? Snad ano. Ale za jakých obětí? —

Ústup.

Podle situace, na příklad prorazí-li nepřítel frontu na jiném úseku a není-li naděje, že se podaří jeho postup zastavit, bude donucen vyšší velitel nařídít ústup i těm jednotkám, které se dosud drží na místě nebo na něž nepřítel vůbec neútočí. Takové rozhodnutí je často nevyhnutelné, má-li se předejít velké porážce a ztrátě vojsk i materiálu.

Je pochopitelné, že provést ústup z postavení na přivráceném svahu bude velice nesnadné, zejména za dne, poněvadž jednotky obranného postavení musí projít poměrně velmi hlubokým prostorem v soustředěné palbě útočníka. I když se ústup podaří, budou ztráty obránce daleko větší, než kdyby sám útočil. Že to bude působit velmi nepříznivě na morálku vojsk, o tom nelze pochybovat. A tato skutečnost je tím nepříjemnější, že právě za ústupu je třeba, aby vojsko projevilo co největší odvahu a houževnatost.

Naproti tomu ústup z postavení na odvráceném svahu se dá i za dne provést bez větších obtíží a ztrát.

Obdobně bychom pak mohli poukázat na nevýhodu přivráceného svahu při přeskupení sestavy, jak se o ní zmiňuje P-I-2, čl. 277.

Překvapení.

Překvapení je jedním z hlavních bojových činitelů. Řekl bych, že překvapení nepřítele znamená již samo o sobě poloviční vítězství. Je proto naopak povinností každého velitele, aby se proti překvapení zajistil všemi možnými prostředky. Jedním ze zajišťovacích činitelů je vzdálenost mezi oběma protivníky.

Jak už bylo řečeno, dovoluje obranné postavení na přivráceném svahu útočníkovi, aby se přiblížil a organisoval své východiště k útoku takřka u předních okrajů hlavní palebné přehrady, která vedle toho bývá obvykle málo hluboká. Byla zde již také zmínka o jeho možnostech, co se týká útočné vozby. Myslím tudíž, že není nutno shledávat další doklady k přesvědčení, že obranné postavení na přivráceném svahu je vydáno daleko více možnostem překvapení (zejména v noci a v mlze) než postavení na svahu odvráceném.

Tato skutečnost vyžaduje, aby opatření proti překvapení byla organisována ve větším rozsahu; k tomu je třeba většího počtu vykonavatelů a tím i častější služby jednotlivců, která je unavuje. A přes to zůstává zde stále pocit nejistoty, jež duševně vyčerpává a snižuje morálku jednotek.

IV.

Úvahami v předchozí stati jsem chtěl ukázat na to, jaké nevýhody má obranné postavení na svahu přivráceném proti svahu odvrácenému. Je to jakýsi protějšek k článku nadporučíka Bernase, protějšek, který snad přivede někoho povolanějšího k tomu, aby vybral z obou článků to, co je v nich správné a učinil konečný závěr.

A dojde-li se pak k přesvědčení, že obranná postavení na přivráceném svahu jsou skutečně výhodná, je třeba, abychom je nejen doporučovali v předpisech a probírali při velitelských cvičeních na plánech, ale abychom je praktikovali také při cvičeních s vojskem.

Já sám jsem toho názoru, že se přivrácené svahy hodí jen k umístění předsunutých ohnisk odporu anebo pro střední a záchytné pásmo. Pro pásmo hlavního odporu by se snad mohlo použít přivráceného svahu jen tehdy, kdyby jednotkám byly přiděleny co nejužší úseky a kdyby postavení bylo úplně (jako v bojích na ustálené frontě) již předem a se zřetelem k pozdějšímu rozdělení jednotek v úseku dokonale vybudováno a opevněno. Říkám „snad“, protože i zde může rozvoj moderní útočné vozby přivést k názorům opačným.

Pro naše poměry, pro vedení obrany na širokých frontách je toto řešení sotva výhodné.

Pěchota u nás a v cizině.

Nadporučík děl, ing. Bohuslav Beneš:

Polský granátomet 30 a jeho bojové použití.

Náleží mezi lehké zbraně pěchoty. Každá pěší rota má 9 granátometů (každé granátometné družstvo ze tří čet roty po třech). Družstvo se skládá z velitele, z tří střelců (současně nositelů granátometů) a z tří až čtyř pomocníků, kteří nesou střelivo. Počet se zmenší jen tehdy, není-li střeliva anebo schází-li některý granátomet. Velitel družstva vede družstvo podle rozkazů velitele čety; musí být stále připraven, aby mohl boj čety podporovat co nejúčinněji, hlavně při útoku. Granátometry čety bývají zasazovány vždy společně, ale je možné také je přidělit jiným četám anebo družstvům, hlavně v obraně, kde mají především ovládat hluché prostory předpolí a podporovat tak vlastní pěchotu proti nepřátelskému útoku. Při útoku vlastní pěchoty zahajují palbu tehdy, když se četa přiblížila k nepříteli na vzdálenost asi 400 m. Při dostatku střeliva působí z větší vzdálenosti na důležitější cíle, zásadně na ty, jež jsou ve skrytu. Váha granátometu je 7 kg, granátu 700 g, ráže 46 mm, délka granátometu 640 mm, největší dostřel 700 m, nejkratší pak 100 m. Granátomet se nabíjí předem. Úhel výstřelu je vždy 45° a staví se pomocí libely. (Je-li záměrná vodorovná, má hlaveň sklon 45°). Stranový odměr se děje (podle polohy cíle) pomocí prodloužení neb zkrácení raménka hledí (posunutím zářezu do stran). Zařízení pro nepřímou střelbu nejsou. Změna dostřelu se děje změnou tlaku plynů, vyvinuvších se shořením prachové náplně. Na konci hladké hlavně je otvor, který se dá přivírat šroubovým zařízením, jež je opatřeno dálkovou stupnicí. Otvorem o měnící se světlosti unikají plyny z hlavně, čímž se mění i tlak v hlavní. Zařízení šroubové je zajištěno klinem. K palbě pohotový granátomet se opírá svou patou o zem, při čemž hlaveň je podepřena dvounožkou. Stisk a uvolnění spouště způsobuje stlačení úderníkové zpruhy a pohyb úderníku. Střílí se tříštivými, dymnými